

VLADYSLAVAM.ZAVHORODNIA

Sumy State University (Ukraine)

THE ORIGIN AND DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN UNION SPORTS POLICY AND LAW*

Abstract. *The presented work is devoted to highlighting the processes of evolution of the EU sports law and policy, identifying facts and events that have contributed to the development of communitarian regulation in this area and establishing trends and directions significant for Ukraine in the European integration aspect. Integration processes, first purely economic and then increasingly multidirectional, could not but affect this vital sphere of social life on the European continent and internationally. Sport is an essential element of the self-realization of a human personality and a sphere of economic activity. It is also a form of international communication, cross-cultural communication, the assertion of authority, and a positive image of countries. Also, sports can be an instrument of political and diplomatic influence or even a means of responding to violations of international law and order.*

The evolution of EU sports policy and law has been a difficult and long way in the general context of European integration processes. Initially, the sport was not covered by Community law and the spheres of competence of the Communities.

However, since the 60s of the last century, the foundations of the European sports model began to form. Implementing the Council of Europe's standards in the Member States' practice was essential in forming this model. The European sports model implies, on the one hand, the unity of values and sports traditions of Europe. On the other hand, it is based on considering the national characteristics of European countries, pluralism, and diversity of the organization of sports relations and activities of non-governmental sports organizations. To the main features of the European sports model, which have developed historically and are preserved to this day, the author refers voluntary participation in sports competitions, non-discrimination, democracy, solidarity, compliance with the rules of "fair play," good governance, and prevention of corruption and abuse.

*The article characterizes the role of the Court of Justice of the European Union (CJEU) in the creation of the EU *acquis* in the field of sport. CJEU developed the legal criteria system for extending communitarian rules and principles to the economic aspects of sports activities, including regulating relations with non-state actors such as national Olympic committees, sports federations, etc. Relevant CJEU decisions are analyzed in the study, approaches to the application of EU competition rules in sports, as well as to labor relations, freedom of movement of workers, and the provision of services, are revealed.*

Further integration and reform of the EU under the provisions of the Lisbon Treaty led to the emergence of a sector of the EU policy in the field of sports and several regulations and organizational measures aimed at realization of this policy. Implementation of the relevant standards in the national legislation, introduction of the best practices of governance in the field of sports in the state policy and activities of non-governmental sports organizations are important components of the implementation of Ukraine's European integration aspirations, fulfillment of obligations under the Association Agreement and prospectively – the criteria for the EU membership.

Keywords: *European Union, European values, sports policy, Bosman ruling, sport law, European integration, EU-Ukraine Association Agreement.*

Citation. *Zavhorodnia V.M. The origin and development of the European Union sports policy and law. *Sumskyi istoryko-arkhivnyy zhurnal* [Sumy historical and archival journal]. №XXXIX 2022. Pp. 50-58. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.50*

ЗАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТОК СПОРТИВНОЇ ПОЛІТИКИ І ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Анотація. Представлена робота присвячена висвітленню процесів еволюції спортивного права і політики ЄС у галузі спорту, виявлення фактів і подій, які сприяли розвитку комунітарного регулювання в означеній сфері, встановлення значущих для України у євроінтеграційному аспекті тенденцій та напрямків.

Еволюція спортивної політики і права ЄС пройшла складний і тривалий шлях у загальному контексті євроінтеграційних процесів. Первісно, спорт не охоплювався комунітарним правом і сферами компетенції Співтовариств. Однак, вже з 60-х років минулого століття, перш за все, через впровадження в практику держав-членів стандартів Ради Європи, почали формуватися основи європейської спортивної моделі. Ця модель передбачає, з одного боку, єдність цінностей і спортивних традицій Європи, з іншого, – заснована на врахуванні національних особливостей європейських країн, плюралізму і різноманітності організації спортивних відносин та діяльності недержавних спортивних організацій. До головних рис європейської спортивної моделі, які склалися історично і зберігаються донині, авторка відносить добровільність участі в спортивних змаганнях, недискримінацію, демократичність, солідарність, дотримання правил «чесної гри», належне врядування, недопущення корупції та зловживань.

У статті характеризується роль Суду ЄС у створенні правового доробку ЄС у сфері спорту, що полягає у створенні юридичних критеріїв для поширення комунітарних норм і принципів на економічні аспекти спортивної діяльності, включаючи регулювання відносин недержавними акторами – національними олімпійськими комітетами, спортивними федераціями тощо.

Подальша інтеграція та реформування ЄС відповідно до положень Лісабонського договору спричинили появу окремого сектору політики ЄС у сфері спорту та низки нормативних документів і організаційних заходів, спрямованих на втілення цієї політики в життя. Імплементация відповідних стандартів у вітчизняне законодавство, впровадження кращих практик врядування в сфері спорту у державну політику та діяльність спортивних організацій є важливими складовими реалізації євроінтеграційних прагнень України, виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію та перспективно – критеріїв членства в ЄС.

Ключові слова: Європейський Союз, європейські цінності, спортивна політика, справа Босмана, спортивне право, європейська інтеграція, Угода про асоціацію Україна-ЄС.

Цитування. Завгородня В.М. Зародження і розвиток спортивної політики і права Європейського Союзу // Сумський історико-архівний журнал. №XXXIX. 2022. С.50-58. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.50

Створення Європейського Союзу, як і загалом процес європейської інтеграції, на перший погляд, досить далекі від спортивних відносин, правового регулювання національного і міжнародного спорту, формування спортивних політик держав-членів ЄС, тим більше, єдиної комунітарної політики. Однак інтеграційні процеси, спочатку суто економічного, а далі все більш різновекторного характеру, не могли не вплинути і на цю важливу сферу соціального життя як на Європейському континенті, так і в міжнародному масштабі. Спорт виступає не лише важливим елементом самореалізації людської особистості і сферою економічної діяльності, він є формою міжнародної

комунікації, кроскультурного спілкування, ствердження авторитету і позитивного іміджу країн. Так само, спорт може бути інструментом політичного і дипломатичного впливу чи навіть засобом реагування на порушення міжнародного правопорядку (Zavhorodnia, 2022). У резолюції A/RES/75/18 Генеральної Асамблеї ООН, зокрема, підтверджується, що спорт є одним з важливих факторів забезпечення сталого розвитку та констатується постійне зростання його внеску у справу миру, сприянню реалізації прав людини, толерантності, повазі до людської гідності (Resolution, 2020).

Євроінтеграційні прагнення України, підписання Угоди про асоціацію Україна – ЄС (Association Agreement, 2014), врешті, здобуття у 2022 році нашою державою статусу кандидата в члени ЄС, вимагають всебічної гармонізації вітчизняного законодавства з правом ЄС, у тому числі, й в царині спорту, а також вибудовування спортивної політики на спільних європейських цінностях. Так, відповідно до ст. 441 Угоди про асоціацію Україна – ЄС передбачається, що Сторони співробітничать у галузі спорту та фізичної культури з метою сприяння розвитку здорового способу життя серед людей різного віку, просування соціальних функцій та освітніх цінностей спорту, а також боротьби із загрозами для спорту, наприклад з допінгом, договірними матчами, расизмом та насильством. Це співробітництво, зокрема, включає обмін інформацією та кращими практиками за такими напрямками як а) популяризація фізичної культури і спорту через освітню систему у взаємодії з державними установами та недержавними організаціями; б) заняття спортом та фізична культура як спосіб сприяння здоровому способу життя і загальному процвітанню; в) підвищення рівня національної компетенції та вдосконалення системи кваліфікацій у галузі спорту; г) інтеграція людей з розумовими та фізичними вадами через заняття спортом; д) боротьба з допінгом; е) боротьба з договірними матчами; ф) безпека під час великих міжнародних спортивних подій. Згідно зі ст. 442 з цих постійний діалог з цих питань має відбуватися в рамках економічного і галузевого співробітництва, як це передбачено Розділом V Угоди (Association Agreement, 2014). Відтак, дослідження еволюції права і політики ЄС у цій галузі та представляють значний інтерес і є актуальними в контексті європейських перспектив України. Сьогодні вказані питання практично залишилися поза межами вітчизняної наукової дискусії і піднімаються лише в окремих працях (Proshchuk, 2020). Проблематика становлення і розвитку спортивного права і політики ЄС активно обговорюється в роботах європейських дослідників (Abanazir, 2019; Budzinski, 2012; Duval, et al., 2016; Douvis&Billonis, 2005; Parrish, 2003; Yilmaz, 2018 та ін.), які й складають науково-теоретичне підґрунтя цієї статті. Крім того, джерельною базою дослідження стали установчі договори ЄС, акти комунітарного права, рішення Суду ЄС.

Метою цієї статті є висвітлення процесів еволюції спортивного права і політики ЄС у галузі спорту, виявлення фактів і подій, які сприяли розвитку комунітарного регулювання в означеній сфері, встановлення значущих для України у євроінтеграційному аспекті тенденцій та напрямків.

Спортивні відносини не входили до сфери нормативного регулювання на перших етапах європейської інтеграції. Поняття спорту чи спортивної політики було відсутнє як у засновницьких договорах, які започатковували, в першу чергу, новий рівень економічної співпраці між державами-членами (Treaty of Paris, 1951; Treaties of Rome, 1957a; Treaties of Rome, 1957b), так і в Маастрихтському договорі про Європейський Союз (Maastricht Treaty, 1992).

У той же час, слід мати на увазі, що держави, які входили до Європейських співтовариств, були і є членами Ради Європи. Тож, їх правові і політичні системи зазнавали впливу стандартів цієї організації. Питання спорту як культурного надбання були певною мірою охоплені Європейською культурною конвенцією (European Cultural

Convention, 1954). У 1963 році Комітет міністрів Ради Європи заснував «Європейський спортивний сертифікат», для сприяння участі молоді у спортивній діяльності шляхом прищеплення цінностей європейської солідарності (Gasparini, 2020). У 1967 році Комітет міністрів Ради Європи прийняв Резолюцію (67)12 Про допінг атлетів (Resolution, 1967), яка, хоч і мала рекомендаційний характер, але стала першим міжнародно-правовим антидопінговим документом. У 1975 році в рамках Ради Європи була ухвалена Європейська хартія про спорт для всіх (Sport for All, 1975). Цим документом власне, була започаткована європейська модель, яка лягла в основу спортивної політики для урядів держав-членів, ы розвивається до нині на національному та комунітарному рівнях. Сьогодні у доробку Ради Європи наявна значна кількість стандартів, що тією чи іншою мірою стосуються спортивного права. Загалом, головна мета політики Ради Європи у сфері спорту – не замінити національну політику, а сформувати певні загальні принципи, боротися з явищами, які суперечать європейським цінностям (допінг, дискримінація в спорті, насильство тощо).

Ці ж принципи поділялися і в рамках Європейських співтовариств. Однак, їх природа як наднаціональних економічних об'єднань обумовила інші фактори у становленні і розвитку регулювання спортивних відносин. Як вже зазначалося, установчі договори не містили положень щодо спорту, концентруючись на більш економічно вагомих аспектах інтеграції. Однак регулювання економічних питань, зокрема, конкуренції, єдиного ринку, свободи руху товарів, послуг, капіталу і працівників, не могло не вплинути на розвиток спортивних відносин.

Першооснови спортивного права ЄС були започатковані практикою Європейського суду правосуддя (ЕСЈ), якому, внаслідок зростання комерціалізації і інтернаціоналізації професійного спорту, так чи інакше доводилося розглядати і спортивні справи. Дослідники (Proshchuk, 2020: 54-55; Parrish, 2003: 7-8) справедливо відзначають особливе значення в цьому процесі справ *Walrave and Koch* (Judgment, 1974) та *Dona* (Judgment, 1976), преюдиційні висновки у яких встановили загальний принцип, згідно з яким спорт підпорядковується праву ЄС, якщо він є господарською діяльністю.

Позивачами у першій справі стали два громадянина Нідерландів, які за винагороду пропонували свої послуги мотоциклістів (лідерів або провідників) командам велогонщиків (стаєрів) в гонці за лідером. На таких змаганнях велосипедист їде за мотоциклом у створюваному ним «повітряному мішку», що дозволяє йому розвивати дуже високу швидкість. У 1973 році Міжнародний велосипедний союз встановив правило, згідно з яким лідер і стаєр повинні були мати одне й те саме громадянство. Нідерландські спортсмени вважали, що таке правило є дискримінаційним і несумісним із законодавством ЄЕС, оскільки воно не дозволяє мотоциклісту-лідеру з однієї держави-члена пропонувати свої послуги особам з інших держав-членів.

Позивачі подали позов проти Міжнародного велосипедного союзу до суду в Утрехті (Нідерланди), щоб визнати це правило недійсним і отримати дозволи на участь у чемпіонаті світу в складі інтернаціональних пар лідер-стаєр. Нідерландський суд дійшов висновку, що виникли питання про тлумачення права ЄС (Ст. 7 Римського договору 1957 року (Treaties of Rome, 1957a) забороняла у межах сфери його застосування будь-яку дискримінацію за ознакою національного громадянства), і звернувся до ЕСЈ з преюдиційним запитом. Тож, перед ЕСЈ постало завдання з'ясувати, чи поширюються положення комунітарного права на відносини у професійному спорті. У справі *Walrave and Koch* Суд вирішив, що право ЄЕС може бути застосовним лише до економічної діяльності, адже відповідно до ст. 2 Римського договору завданнями Співтовариства є створення спільного ринку і поступове зближення економічної політики держав-членів, сприяння гармонійному розвитку економічної діяльності, безперервне і збалансоване

розширення, збільшення стабільності, прискорене підвищення рівня життя, тісніші відносини між державами, що входять до нього. Грунтуючись на цьому, ЄСJ зробив висновок, що комунітарне право не може поширювати свою дію на любительський спорт, вказавши, що «заборона дискримінації за ознакою національного громадянства не впливає на склад спортивних команд, зокрема, національних збірних, формування яких є питанням суто національного інтересу і як таке, не має нічого спільного з економічною діяльністю» (Judgment, 1974). Ще одне цікаве положення було сформовано Судом щодо природи регуляторної діяльності неурядових, зокрема, спортивних організацій в контексті аналізу правил, впровадженим Міжнародним велосипедним союзом. ЄСJ, зокрема, визначив, що «заборона дискримінації стосується не лише дій державної влади, але поширюється також на правила будь-якого іншого характеру, спрямованого на регулювання колективним способом оплачуваної роботи та надання послуг (Judgement, 1974).

Справа Dona (Judgment, 1976) також стосується питання дискримінації за ознакою громадянства та застосування статей 7, 48-51 («Працівники») та 59-66 («Послуги») Римського договору. ЄСJ дослідив Правила Італійської федерації футболу, згідно з якими обмежувалася участь іноземців у професійних та напівпрофесійних командах Італійської футбольної ліги. За висновками Суду, оскільки професійні футболісти виконують оплачувану роботу, їхню діяльність слід розглядати як економічну, таку, що стосується найманої праці або надання послуг. Відтак, «якщо такі гравці є громадянами держави-члена, вони користуються в усіх інших державах-членах свободою пересування працівників та надання послуг відповідно до правил Співтовариства» (Judgment, 1976). При цьому суд залишився на позиції, що ті випадки відсторонення спортсменів-іноземців, які не мають прямого економічного характеру, включаючи принципи формування національних збірних, не суперечать комунітарному праву.

Мабуть, найбільш відомою в практиці ЄСJ у контексті розвитку спортивного права ЄС є справа Bosman (Judgment, 1995). Обставини цієї справи полягали в наступному. Бельгійський професійний футболіст Жан-Марк Босман виступав за клуб «Льєж». По закінченні контракту у 1990 році він захотів перейти до французького клубу «Джонкерк», без виплати трансферної компенсації, однак не отримав на це дозволу. «Льєж» пропонував Босману суттєво нижчу заробітну плату, оскільки вивів його зі гравців основного складу. Пізніше футболіст взагалі залишився без роботи. З метою захисту своїх прав гравець подав кілька позовів до бельгійського суду – проти клубу, Бельгійської федерації футболу, УЄФА. Згодом був поданий позов до ЄСJ, оскільки, на думку позивача, правила трансферної політики УЄФА і Національної федерації суперечили положенням права Співтовариства.

У своєму рішенні Суд ще раз підтвердив, що положення права Співтовариства, які стосуються свободи пересування людей і свободи надання послуг, не перешкоджають правилам або практикам у спорті, виправданим неекономічними міркуваннями, пов'язаними з особливою природою та контекстом певних змагань. Однак винятки, про які йде мова, повинні залишатися обмеженими справжньою метою (наприклад, захист публічного порядку) і не можуть вилучати всю спортивну діяльність зі сфери дії Римського договору. Загалом висновки суду в справі Bosman зводяться до того, що трансферні правила, які перешкоджають вільному руху працівників, суперечать праву Співтовариства. З часу винесення рішення футболісти-громадяни ЄС отримали право на безкоштовний трансфер після закінчення контрактів за умови переходу з клубу однієї національної федерації асоціації ЄС до клубу іншої асоціації ЄС. У контексті ж розвитку спортивного права і політики ЄС це рішення засвідчило поширення комунітарної компетенції на сферу спорту до тієї міри, до якої спортивна діяльність має економічний характер.

Судом було винесено ще низку рішень, які мали визначальне значення для становлення, в першу чергу, юридичних підходів до регулювання спортивних відносин і окреслення компетенції ЄС в галузі спортивної політики. Висновки ЄСJ послідовно підкреслювали позиції щодо відмежування економічного виміру спорту від інших його аспектів. Так, у справі Меса-Medina (Judgment, 2006) Суд відмовився розглядати Міжнародний олімпійський комітет як комерційне підприємство і визнавати встановлені ним антидопінгові правила, як такі, що суперечать конкурентному законодавству ЄС. У справі Delige (Judgment, 2000) Суд констатував відсутність порушення норм про свободу пересування працівників та свободу надання послуг у випадках застосування процедур спортивного відбору для участі професійних або напівпрофесійних спортсменів у міжнародних змаганнях. Так само, в Olympique Lyonnais SASP (Judgment, 2000) ЄСJ встановив, що зобов'язання підписати перший професійний контракт із клубом, який забезпечив тренування спортсмена, є правомірним. Воно, хоча й обмежує формально свободу пересування для працівників, але є виправданим, з огляду як на інвестиції, зроблені клубом в підготовку спортсмена, так і на потреби реалізації соціальних і освітніх функцій спорту. Цілком справедливо Суд розсудив, що скасування подібних зобов'язань для молодих атлетів чи відмова присудити компенсацію за навчання і тренування на користь клубу стане фактором, який загалом негативно вплине на систему підготовки юніорів і відіб'є у клубів (особливо невеликих, які працюють на місцевому рівні) бажання інвестувати в таку підготовку.

Незважаючи на таку обширну практику ЄСJ, яка фактично поширила право ЄС на низку аспектів спорту, до набрання чинності Лісабонськом договором в 2009 році ЄС не здійснював прямого регулювання спортивної діяльності, не проводив і не фінансував комунітарної політики в цій сфері. Однак уже ст. 6 Договору про ЄС (ДЄС) передбачає, що Союз має повноваження вживати дій для підтримки, координації та доповнення дій держав-членів у сфері, зокрема, спорту (Treaty, 2007). Згідно з ч. 1 ст. 165 Договору про функціонування ЄС (ДФЄС) «Союз сприяє просуванню питань європейського спорту, беручи до уваги специфіку спорту, його структури, засновані на добровільній діяльності, і його соціальну та освітню функцію». Відповідно до ч. 2 цієї ж статті дії Союзу мають бути спрямовані на «розвиток європейського виміру в спорті, сприяючи чесності та відкритості в спортивних змаганнях, співпраці між органами, відповідальними за спорт, а також шляхом захисту фізичної цілісності та моральної доброчесності спортсменів і спортсменок, особливо наймолодших». Крім того, ч. 3 ст. 165 передбачає, що Союз та держави-члени заохочують співпрацю у сфері освіти та спорту з третіми країнами та компетентними міжнародними організаціями, зокрема з Радою Європи (Treaty, 2007).

Ще до набрання чинності Лісабонським договором, у 2007 році Європейська Комісія опублікувала Білу книгу про спорт (White Paper, 2007). Цей документ створив основу для більш комплексної і системної спортивної політики Союзу, визначив її стратегічні орієнтири, сформулював концепцію так званої «Європейської спортивної моделі», заснованої, з одного боку на спільних цінностях і традиціях європейського спорту, а з іншого – на врахуванні специфіки різноманітності і складності європейських спортивних структур.

У поєднанні з визначенням чіткої компетенції ЄС щодо спорту установчими договорами це стало потужним імпульсом для змін і інтенсифікації роботи інституцій ЄС у цій сфері. Так, у 2007 році повноваження Європейського комісара з освіти, навчання, культури і багатомовності були реформовані і до сфери відповідальності цієї посадової особи (сучасне найменування – Європейський комісар з інновацій, досліджень, культури, освіти і молоді) увійшли також питання молоді і спорту. Лише в період з 2009 по 2013 рік з бюджету ЄС було профінансовано 77 проєктів на загальну суму 15,6 млн. євро,

включаючи підтримку належного врядування для спорту («Sport 4 Good Governance» – S4GG), створення і розвитку рекрутингового агентства для працевлаштування колишніх спортсменів («Athletes2Business» – A2B) та інші (Guide, 2017: 6).

Починаючи з 2011 року було створено кілька робочих планів ЄС для спорту, які послідовно втілювали в життя положення установчих договорів щодо підтримки спорту і координації діяльності у спортивній сфері. Для підтримки виконання цих планів Комісія створює експертні групи і так звані «Групи високого рівня». Кожна група, до складу якої входять експерти, призначені зацікавленими державами-членами ЄС, охоплює заздалегідь визначені сфери, пов'язані зі спортивною політикою (наприклад група «Розвиток робочої сили в спорті»), і має власний графік роботи з конкретними завданнями для виконання та досягненням результатів. Результати, досягнуті в рамках експертних груп, можуть слугувати основою для висновків Ради. Комісія використовує у своїй діяльності результати Груп високого рівня (зі спортивної дипломатії, розвитку масового спорту), які складаються з авторитетних осіб з різним досвідом, у тому числі вчених, колишніх спортсменів, представників великих спортивних організацій і аналітичних центрів, політиків, які займали високі посади у сфері спорту.

У 2011 році Комісія опублікувала Комюніке «Розвиваючи Європейський вимір у спорті» (Communication, 2011). Цей документ, не будучи юридично обов'язковим, пропонував конкретні дії для самої Комісії та/або держав-членів у трьох розділах: роль спорту в суспільстві, економічний вимір спорту та організація спортивної діяльності. Задля популяризації спорту, поширення інформації про переваги фізичної активності і здорового способу життя у 2015 році Комісією було започатковано «Європейський тиждень спорту». Відтоді цей захід став щорічним і традиційно проводиться наприкінці вересня.

Серед форм діалогу на рівні ЄС зі спортивним рухом, варто також відзначити щорічний Спортивний форум ЄС, організований і фінансований Європейською Комісією. Надаючи можливість обговорити актуальні спортивні питання та представити проекти, що фінансуються ЄС, Форум залучає представників міжнародних та європейських спортивних федерацій, олімпійського руху, європейських та національних спортивних організацій (Briefing, 2019).

Сьогодні вектори розвитку політики ЄС в галузі спорту визначають дві Резолюції Ради та представників урядів держав-членів: щодо Робочого плану Європейського Союзу зі спорту на 2021-2024 роки (Resolution, 2020) та щодо ключових характеристик європейської спортивної моделі (Resolution, 2021). Керівні цілі сучасної спортивної політики ЄС полягають, перш за все, у просуванні ціннісних аспектів спорту в ЄС; відновленні спортивного сектору під час і після пандемії COVID-19, змінненні його кризової стійкості; залученні якомога більшої кількості людей у спорт та фізичну активність, сприяння здоровому та екологічно чистому способу життя, соціальній єдності та активній громадянській позиції; забезпеченні через міжгалузеву співпрацю з іншими сферами політики ЄС усвідомлення важливого внеску, який може зробити спорт у соціальне та екологічно стійке зростання Європи, цифровізацію, досягнення Цілей сталого розвитку; посиленні міжнародного виміру спортивної політики, особливо через обміни та співпрацю з урядами та зацікавленими сторонами за межами ЄС. Відповідно, ці цілі розвиваються в руслі трьох пріоритетних напрямків: захист доброчесності і цінностей в спорті; розвиток його соціально-економічних та екологічних аспектів; пропаганда занять спортом та здорової фізичної активності.

Таким чином, можна стверджувати, що еволюція спортивної політики і права ЄС пройшла складний і тривалий шлях у загальному контексті євроінтеграційних процесів. Первісно, спорт не охоплювався комунітарним правом і сферами компетенції

Співтовариств. Однак, вже з 60-х років минулого століття, перш за все, через впровадження в практику держав-членів стандартів Ради Європи, почали формуватися основи європейської спортивної моделі. Ця модель передбачає єдність цінностей і спортивних традицій Європи, в тому числі, добровільність участі в спортивних змаганнях, недискримінацію, демократичність, солідарність, додержання правил «чесної гри», належне врядування, недопущення корупції та зловживань. Визначну роль у створенні доробку ЄС у сфері спортивного права відіграв Суд ЄС, сформувавши критерії для поширення комунітарних норм і принципів на економічні аспекти спортивної діяльності, включаючи регулювання відносин недержавними акторами – національними олімпійськими комітетами, спортивними федераціями тощо.

Подальша інтеграція та реформування ЄС відповідно до положень Лісабонського договору спричинили появу окремого сектору політики ЄС у сфері спорту та низки нормативних документів і організаційних заходів, спрямованих на втілення цієї політики в життя. Імплементация відповідних стандартів у вітчизняне законодавство, впровадження кращих практик врядування в сфері спорту у державну політику та діяльність спортивних організацій є важливими складовими реалізації євроінтеграційних прагнень України, виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію та перспективно – критеріїв членства в ЄС.

*The research reported in this paper was conducted within the framework of the Project No. БФ/1-2022 in accordance with the Agreement No. БФ/24-2021 «Economic and legal foundations of medical reform, reforming the sports management system».

**Робота виконана в рамках проєкту № БФ/1-2022 відповідно до угоди № БФ/24-2021 «Економічно-правові засади медичної реформи, реформування системи менеджменту спорту».

References:

- Abanazir, 2019 – *Abanazir C.* E sport and the EU: the view from the English Bridge Union // *The International Sports Law Journal*. 2019. № 1. Pp. 102-113. DOI: 10.1007/s40318-018-0139-6
- Association Agreement, 2014 – Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part (2014). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A22014A0529%2801%29>
- Briefing, 2019 – EU sports policy. Going faster, aiming higher, reaching further / Katsarova I., Halleux V., European Parliamentary Research Service. 2019. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640168/EPRS_BRI\(2019\)640168_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640168/EPRS_BRI(2019)640168_EN.pdf)
- Budzinski, 2012 – *Budzinski O.* The institutional framework for doing sports business: principles of EU competition policy in sports markets // *International Journal of Sport Management and Marketing*. 2021. № 11(1/2). Pp. 44-72.
- Communication, 2011 – Developing the European Dimension in Sport. – Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 18.1.2011. COM(2011) 12 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0012:FIN:en:PDF>
- Douvis&Billons, 2005 – *Douvis J., Billonis T.* Implications and consequences of the Bosman ruling: the case of the Greek basketball league. *Turkish Journal of Sport Medicine*. 2005. № 40(4). Pp. 157-164.
- Duval, et al., 2016 – The Legacy of Bosman. Revisiting the Relationship between EU Law and Sport / Eds: A. Duval, B. Van Rompuy. Asser press, 2016. 250 p.
- European Cultural Convention, 1954 – European Cultural Convention. Paris, 19 December, 1954. URL: <https://rm.coe.int/168006457e>
- Gasparini, 2020 – *Gasparini W.* The Council of Europe and sport: origin and circulation of a European sporting model // *Digital Encyclopedia of European History*. URL: <https://ehne.fr/en/encyclopedia/themes/material-civilization/european-sports-circulations/council-europe-and-sport-origin-and-circulation-a-european-sporting-model>
- Guide, 2017 – Guide to EU Sport Policy / EOC EU Office 2017. URL: https://www.euoffice.euolympic.org/files/guide_to_EU_Sport_Policy-paginas-1-13.pdf

Judgement, 2000 – Judgment of the Court of 11 April 2000. Christelle Deligne v Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Union européenne de judo (C-51/96) and François Pacquie (C-191/97). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61996CJ0051>

Judgement, 2006 – Judgment of the Court of 18 July 2006. David Meca-Medina and Igor Majcen v Commission of the European Communities and Republic of Finland. European Court reports 2006, page I-7006. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62004CJ0519>

Judgement, 2010 – Judgment of the Court (Grand Chamber) of 16 March 2010. Olympique Lyonnais SASP v Olivier Bernard and Newcastle UFC. Reference for a preliminary ruling: Cour de cassation France. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0325>

Judgment, 1974 – Judgment of the Court of 12 December 1974. B.N.O. Walrave and L.J.N. Koch v Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federaciyn Espacola Ciclismo. Reference for a preliminary ruling: Arrondissementsrechtbank Utrecht – Netherlands. Case 36-74. European Court Reports 1974-01405. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61974CJ0036>

Judgment, 1976 – Judgment of the Court of 14 July 1976. Gaetano Dona v Mario Mantero. Reference for a preliminary ruling: Giudice conciliatore di Rovigo. – Italy. Case 13-76. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61976CJ0013>

Judgment, 1995 – Judgment of the Court of 15 December 1995. Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman. Case C-415/93. European Court Reports 1995 I-04921. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0415>

Judgment, 2000 – Case C-176/96 Jyri Lehtonen and Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL v Fédération royale belge des sociétés de basket-ball ASBL (FRBSB). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/ALL/?uri=CELEX:61996CJ0176>

Maastricht Treaty, 1992 – Treaty on European Union. Maastricht, 7 February 1992. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/273143/2485.pdf

Parrish, 2003 – Parrish R. Sports law and policy in the European Union. Manchester University Press, 2003. 272 p.

Proshchuk, 2020 – Proshchuk E. The main stages of the EU sports law and policy formation // European Political and Law Discourse. 2020. № 7(1). Pp. 53-61.

Resolution, 1967 – Resolution (67)12. Doping of Athletes. Adopted by the Ministers' Deputies on 29th June 1967. URL: <https://rm.coe.int/native/09000016804e9ea6>

Resolution, 2020 – Resolution 2020/C 419/01 of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on the European Union Work Plan for Sport (1 January 2021-30 June 2024). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:42020Y1204\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:42020Y1204(01))

Resolution, 2020 – Sport as an enabler of sustainable development: Resolution A/RES/75/18 adopted by the UN General Assembly. December 1, 2020. URL: <https://digitalibrary.un.org/record/3894270>

Resolution, 2021 – Resolution 2021/C 501/01 of the Council and of the representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on the key features of a European Sport Model. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:42021Y1213\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:42021Y1213(01))

Treaties of Rome, 1957a – Treaty establishing the European Economic Community. Rome, 25 March, 1957. URL: https://ec.europa.eu/archives/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf

Treaties of Rome, 1957b – Treaty establishing the European Atomic Energy Community. Rome, 25 March, 1957. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012A%2FTXT>

Treaty of Paris, 1951 – Treaty establishing the European Coal and Steel Community. Paris, 18 April, 1951. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11951K:EN:PDF>

Treaty, 2007 – Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. Lisbon, 13 December 2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT>

White Paper, 2007 – White Paper on Sport {SEC(2007)932} {SEC(2007)934} {SEC(2007)935} {SEC(2007)936} /* COM/2007/0391 final */. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0391>

Yilmaz, 2018 – Yilmaz S. Advancing our understanding of the EU sports policy: the socio-cultural model of sports regulation and players' agents // International Journal of Sport Policy and Politics. №10 (2). Pp.353-369. DOI: 10.1080/19406940.2018.1432671

Zavhorodnia, 2022 – Zavhorodnia V.M. Combating Inequality and Discrimination in the Contemporary History of International Sports // History and Historians in the Context of the Time. 2022. № 31(1). Pp. 46-53. DOI: 10.13187/hhct.2022.1.46